

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในตำบล ขุนตดทวาย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

PROBLEM-BASED LEARNING PROCESS FOR EMPOWERMENT PROMOTION OF COMMUNITY IN KHUN TAT WAI SUBDISTRICT, CHANA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

หมัดเพาซี รูบามา^{1*} และ พิทยาภรณ์ พัฒโน²

Madpouzee Rubama^{1*} and Pittayaporn Pattano²

¹อาจารย์, สาขาวิชาการบริหารจัดการท้องถิ่น, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

²อาจารย์, สาขาวิชาสังคมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹Lecturer, Department of Local Governance, Faculty of Political Science, Hatyai University.

²Lecturer, Department of Social Studies, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University.

*Corresponding author, E-mail: Madpouzee@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในตำบลขุนตดทวาย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 20 คน 2) กลุ่มปราชญ์ชุมชน 7 คน และ 3) ตัวแทนประชาชน 50 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เป็นเครื่องมือในการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกข้อมูลและการเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนต้นแบบที่ดีในหมู่ที่ 8 มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้ 1) การรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน 2) ร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไข และ 4) ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยปัจจัยความสำเร็จของชุมชนในหมู่ที่ 8 คือ ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ ทุ่มเทร่างกายแรงใจ ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคี และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน เป็นต้น ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแต่ละหมู่บ้านมีความต่างกัน ส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคคือ ด้านการดำเนินงาน อาทิ ความร่วมมือของชาวบ้านในระยะแรก ๆ มีค่อนข้างน้อย และการขาดการมีส่วนร่วมจากเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เป็นต้น

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การส่งเสริมความเข้มแข็ง, ตำบลขุนตดทวาย

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the problem-based learning process, and 2) to study the success factors, problem-based learning process to strengthen the community. A good model in Khun Tad Wai Subdistrict, Chana District, Songkhla Province, using qualitative research methods combined with participatory action research (PAR) to study data from 3 groups of key informants by purposive selection, consisting of 1) A group of 20 community leaders, 2) A group of community scholars, 7 people, and 3) 50 people representatives, used unstructured interviews that were considered by experts. It is a tool for small group meetings and in-depth interviews. and analyze the data by means of data classification and data comparison.

The results of the study showed that good model communities in Group 8 had a problem-based learning process to promote community strength as follows: 1) mutual recognition and awareness of the importance of problems; 2) jointly searching for causes. of the problem, 3) jointly formulate a solution, and 4) the community is strengthened by the success factor of the community in Group 8, namely, the community leaders have sacrifice dedication People in the community are united. and government agencies to support, etc. However, the problems and obstacles in implementing the problem-based learning process to promote the strength of the community in each village are different. Part of the problems and obstacles are In terms of operations, for example, the cooperation of the villagers in the early stages was relatively small. and the lack of participation from the youth and the new generation, etc.

Keywords: problem-based learning process, strengthening promotion, Khun Tad Wai Subdistrict

บทนำ

ปัจจุบันกระบวนการพัฒนาประเทศได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization theory) ที่มุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ยังผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งในภาพรวมของประเทศและในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตามในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศได้เกิดปรากฏการณ์ที่แตกต่างออกไป โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขทั้งปัญหาส่วนรวม และปัญหาที่สมาชิกแต่ละรายประสบ รวมทั้งได้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยวิธีการดำเนินงานที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน อีกทั้ง

ยังมีการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีการประสานความเชื่อมโยงกับเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล และที่สำคัญยังเป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้นักวิชาการส่วนหนึ่งให้ชื่อว่า “ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning Process: PBL)” (กิจฐเขต ไกรवास และคณะ, 2563)

ตำบลขุนตดห้วย อำเภोजจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในอำเภोजจะนะ และมีหน่วยงานมากมายเข้ามาพัฒนาพื้นที่ทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ มีโรงไฟฟ้าชีวมวล ที่มีการผลิตไฟฟ้าจากชีวมวลในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลเสียต่อสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบชุมชน ทั้งโรงเรียน และชุมชน และมีทั้งกลุ่มคนในชุมชนที่เห็นด้วยและคัดค้านการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน จนทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนมีปัญหาการทำงานร่วมกัน และเกิดความขัดแย้งส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงาน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ภายในสถานการณ์ดังกล่าว หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ก็มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ในการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชน โดยได้นำเอากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ที่ประสบปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากชุมชนประสบกับปัญหาการทิ้งขยะในถังขยะ หน้าบ้านที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับ ขยะริมทางขยะที่มาจากบุคคลภายนอกชุมชน เป็นต้น โดยพบว่าขยะในพื้นที่พุ่งสูงขึ้น และไม่มีการจัดการขยะที่เหมาะสม ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ ภายในชุมชน สุขภาพผู้อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมกลายเป็นแหล่งรวมสิ่งปฏิกูล อีกทั้งยังนำพาสัตว์พาหะ และโรคต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งชุมชนได้มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และดำเนินการในการแก้ไขปัญหาด้านจัดการขยะจนประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่องในกิจกรรมด้านการจัดการขยะต่าง ๆ จนถึงทุกวันนี้ ไม่เพียงแต่รุ่นใดรุ่นหนึ่งแต่กลับมีการดำเนินการตั้งแต่กลุ่มเยาวชนจนถึงกลุ่มผู้สูงอายุ โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสำคัญต่อความยั่งยืนในเรื่องการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ชุมชนรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และไม่หยุดที่จะพัฒนาเรื่อยมา ซึ่งส่งผลให้ชุมชนได้เป็นชุมชนต้นแบบการจัดการขยะ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนาชุมชน ต้นแบบจัดการขยะจากเดิมที่ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับชุมชนอื่น ๆ แต่กลับมีการประยุกต์ด้าน วิธีการ นวัตกรรมและองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการขยะให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนตนเอง (กันตพงศ์ สีนอภา และคณะ, 2565) ในการแก้ไขปัญหาจนเป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสมาชิกของชุมชนจนได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่นด้านการจัดการขยะภายในชุมชน และมีตัวอย่างชุมชนต้นแบบที่ดีในการจัดการขยะภายในชุมชน

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาตามที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้น จึงมีความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลขุนตดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตลอดจนปัจจัยความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อนำไปขยายผลในพื้นที่และชุมชนอื่น ๆ ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในตำบลขุนตดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในตำบลขุนตดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเอาการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออก (กิจฐเชต ไกรवास และคณะ, 2563) มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี

- การรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน
- ร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา
- ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา
- ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ร่วมกับวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้

ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการนำนักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ร่วมลงพื้นที่ชุมชนศึกษาประเด็นปัญหา และการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ภายใต้โครงการการรณรงค์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยมีการดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีที่ 1 – ปีที่ 4 จึงเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น และมีหมู่บ้านในชุมชนสามารถบริหารจัดการขยะในชุมชนและเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการขยะที่ดีในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในตำบลขุนตดหวาย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

1. ประชากร ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน 2) ประชาชนชุมชน และ 3) ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ดังนี้

1) กลุ่มผู้นำชุมชน คือกลุ่มแกนนำหลัก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย และส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย จำนวน 20 คน 2) กลุ่มประชาชนชุมชน ต้องเป็นมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนพื้นที่ศึกษาที่ได้รับการยอมรับในชุมชน จำนวน 7 คน และ 3) กลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชนต้องเป็นตัวแทนที่มีประสบการณ์การทำงานกับผู้นำชุมชนและอาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำประเด็นสำคัญที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาจัดทำเป็นร่างแนวคำถาม ทำการนำร่างแนวคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ไขทำการปรับแก้ไขแนวคำถามให้มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีความสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชนชุมชน และกลุ่มตัวแทนประชาชนด้วยประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ใช้วิธีการระดมความคิดเห็นและการอภิปราย และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ในรายที่คณะผู้วิจัยพิจารณาจากการให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยแล้วเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาได้เพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ในทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1-2 จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison analysis) เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในตำบลขุนตดห้วย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา นำเสนอผลการศึกษาโดยลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในชุมชน มีดังนี้

1.1 การรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน

ประชาชนในชุมชน ส่วนใหญ่มีการรับรู้และตระหนักปัญหาร่วมกัน เริ่มจากผู้นำชุมชนได้มาร่วมพูดคุยปรึกษาหารือกันในเรื่องปัญหาของชุมชน ซึ่งจากการที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาในด้านการจัดการขยะในชุมชน เนื่องจากยังขาดความรู้ และทักษะสำหรับการแปลงขยะให้เป็นรายได้ และนำกลับมาใช้ใหม่ จึงได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมการรับรู้และการตระหนัก และให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนร่วมกันโดยผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นนี้ได้มีการขยายการรับรู้ และตระหนักในความสำคัญของปัญหาไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนผ่านเวทีการพบปะพูดคุย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.2 ร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหาการจัดการขยะในชุมชนที่เคยประสบ และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อถึงการเกิดปัญหาทางสังคม ขยะล้นเมืองจากการที่ประชาชนยังขาดความรู้ และทักษะสำหรับการแปลงขยะให้เป็นทุนและรายได้ และนำกลับมาใช้ใหม่ภายในครัวเรือน และปัญหาจากการลงทุนที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดการขยะในชุมชน จึงมีการประสานงานมาที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ให้ร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหา โดยได้มีการพูดคุยแนวทางการร่วมมือในการบริการวิชาการต่อยอดจากโครงการเดิมที่คณะรัฐศาสตร์เคยทำวิจัยเรื่องพลังงานทดแทนในพื้นที่ ผลจากการปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน และมหาวิทยาลัยจึงได้ข้อสรุปว่าควรเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหามาส่งเสริม และให้ความสำคัญกับการจัดการขยะในระดับครัวเรือนแทน โดยการจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในการจัดการขยะในชุมชนและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในชุมชน และพัฒนาเป็นพลังงานทางเลือกจากการจัดการขยะในชุมชนในระดับครัวเรือน

1.3 ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไข

ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1.3.1 รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับขยะภายในชุมชนของตนเอง โดยการแปรรูปและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกระดับครัวเรือน

1.3.2 แสวงหาช่องทางการตลาดให้กับชุมชนในการนำขยะไปขายและจัดตั้งจุดคัดแยกขยะก่อนทิ้งในชุมชนในทุกหมู่บ้าน

1.3.3 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมการออม และสร้างแหล่งเงินทุนในชุมชนที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้โดยทั่วกัน

1.3.4 จัดสรรรายได้จากการจัดการขยะในชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริม และนำมาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน

1.3.5 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา สะสมและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนและผู้สนใจ

1.4 ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน มีดังนี้

1.4.1 ประชาชนมีช่องทางการสร้างรายได้ของครัวเรือนในชุมชนเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ประชาชนไม่สนใจคัดแยกขยะในครัวเรือน แต่เมื่อหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการรับแลกซื้อขยะและส่งเสริมอาชีพในชุมชนทำให้ชุมชนมีช่องทางสร้างรายได้เพิ่มขึ้น อาทิ การขายขยะให้กับอบต./ธนาคารขยะ และการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ช่องทางสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นของชุมชน

1.4.2 สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพเสริมจากการแปรรูปเป็นเครื่องประดับ หรือของใช้ภายในครัวเรือน และนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และขายผลผลิตให้กับผู้สนใจ

1.4.3 มีแหล่งเงินออมและแหล่งเงินทุนของชุมชนที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้โดยทั่วกัน

1.4.4 มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชนที่ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานในทุกด้าน

1.4.5 จำนวนขยะในชุมชนลดลง และปัญหาสังคมในพื้นที่ลดลง เห็นได้จากความร่วมมือของคนในชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนสะอาดขึ้น รวมถึงการที่ชุมชนได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่นด้านการจัดการขยะในชุมชน จากความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมขยะกองบุญ หรือขยะแลกไข่ ซึ่งในปี 2566 จะมีการระดมทุนขยะกองบุญจากพี่น้องประชาชนเพื่อนำเงินไปสมทบกับการซ่อมบำรุงมัสยิดกลาง ซึ่งต้องใช้งบประมาณไม่น้อยกว่า 29 ล้านบาท ทำให้ในช่วงนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย ต้องหยุดภารกิจประจำเดือนโครงการขยะแลกไข่ไว้ก่อน เพื่อเตรียมนำขยะภายในชุมชนไปสมทบในโครงการขยะกองบุญ เพื่อระดมทุนให้ได้มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเมื่อขยะภายในชุมชนลดลงจึงทำให้ต้องขอความร่วมมือกับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดเก็บขยะเหลือใช้หรือขยะที่

สามารถนำมาเข้าร่วมในโครงการชชะกองงบุญได้เอาไว้ก่อน (รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย ครั้งที่ 3/2565 วันที่ 6 ตุลาคม 2565)

2. ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี พบว่า จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการนำนักศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ร่วมลงพื้นที่ชุมชนศึกษาประเด็นปัญหา และการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนภายใต้โครงการการณรงศ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลขุนตดหวาย อำเภอนะงจังหวัดสงขลา โดยมีการดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีที่ 1-ปีที่ 4 จึงเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น และมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องถึงปัจจุบันเป็นปีที่ 8 แล้ว ซึ่งสามารถทำให้หมู่บ้านในชุมชนสามารถบริหารจัดการขยะในชุมชนและเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการขยะที่ดีในชุมชน ส่งผลให้มีชุมชนมีปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ พุ่มเทแรงกายแรงใจในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.2 ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอย่างดี

2.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงมหาวิทยาลัย ให้การสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างจริงจัง

2.4 มีการส่งเสริมการออมเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของสมาชิกทุกคนในชุมชน

2.5 มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2.6 มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชนทำให้เกิดการพัฒนา สะสม และถ่ายทอดองค์ความรู้

3. ปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี พบว่า ชุมชนมีปัญหา และอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

3.1 ระดับการรับรู้ และตระหนักในความสำคัญของปัญหาชุมชนของผู้นำและชาวบ้านในระยะแรก ยังมีความแตกต่างกันมาก ทำให้ในระยะแรกความร่วมมือของชาวบ้านมีค่อนข้างน้อย แต่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อปรากฏผลความสำเร็จในการส่งเสริมความเข้มแข็ง

3.2 ปัญหาการจัดการ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ซึ่งทางชุมชนไม่ได้ มีการดำเนินการในเรื่องนี้ไว้ล่วงหน้า ทำให้กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้องชะงักงันลงไป ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำ

เข้มแข็ง จากบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบ รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน และชุมชนแหลมใหญ่ลุล่วงไปได้ และปัจจัยความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการภายในชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งยังเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันทำ ร่วมกันคิด และแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิจฐเขต ไกรवास, เอกลักษณ์ ณีถฤทธิ และอาภาภรณ์ สุขหอม. (2563). กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออก. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 14(2), 84-94.
- กิจฐเขต ไกรवास. (2558). ประชาธิปไตยชุมชนผลิบานในภาคอีสานของประเทศไทย ใน รัชทอง วิริยเวชกุล (ประธาน), การประชุมวิชาการระดับชาตินานาชาติด้านคุณภาพ ครั้งที่ 2. วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, กรุงเทพฯ.
- กันตพงศ์ สีนอาภา, อาจารย์ ชิบังเกิด, วันทนา ฮีทหาญสุทัศน์, ศุภกร ลิมคุณธรรมโม, ศศิวัลย์ พูลสวัสดิ์, ระวี จุฑตฤกษ์ และศุภรักษ์ อธิคมสุวรรณ. (2565). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 16(2), 313-326.
- ชุมแพ แสนยะบุตร และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวสุ. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริตขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(3), 53-62.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 5(1), 43-54.

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

พรทิพย์ อุษุภรัตน์ และคณะ (2556). เรื่อง แหลมใหญ่: การพลิกฟื้นวัฒนธรรมชุมชนเพื่อจัดการ
ทรัพยากร. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิช.

หมัดฟาซี รุบามา. (2566). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล. Journal of Roi Kaensarn Academi,
8(1), 76-96.